

Альохіна Галина Миколаївна,
викладач кафедри інформаційних технологій і математичних дисциплін,
Київський університет імені Бориса Грінченка

ПРОБЛЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА БАКАЛАВРСЬКОМУ РІВНІ: АНАЛІЗ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Статтю присвячено аналізу вітчизняних та зарубіжних наукових праць щодо висвітлення проблеми управління якістю вищої освіти на бакалаврському рівні. Зазначено, що проблема управління якістю вищої освіти переважним чином відображено в наукових статтях, і достатньо обмежено - у джерелах довідкового характеру, монографіях, дисертаційних та аналітичних дослідженнях. В джерелах довідкового характеру визначено поняття: *якість, якість освіти, якість вищої освіти, забезпечення якості, система забезпечення якості вищої освіти, система внутрішнього забезпечення якості, система зовнішнього забезпечення якості, контроль якості*. У монографіях висвітлено проблеми: *сутність понять «якість освіти» та «якість вищої освіти»; механізми управління якістю освіти; критерії забезпечення якості вищої освіти; інструменти ідентифікації якості вищої освіти та її забезпечення; система забезпечення якості вищої освіти; механізми забезпечення якості вищої освіти*. У дисертаційних дослідженнях розглянуто проблем сутності поняття «якість освіти» і механізмів забезпечення якості освіти. В аналітичних дослідженнях охарактеризовано проблеми: *якості, забезпечення якості, зовнішнього забезпечення якості, внутрішнього забезпечення якості, внутрішньої системи забезпечення якості, зовнішньої системи забезпечення якості, процедур із забезпечення якості, управління якістю, внутрішньої системи управління якістю, якості вищої освіти, забезпечення якості вищої освіти тощо*. У статтях акцентовано увагу на таких питаннях: *сутність поняття «якість освіти», її складові та чинники забезпечення; сутність понять «якість освітнього процесу» та його характеристики; сутність поняття «якість вищої освіти», її складові та чинники забезпечення; параметри та критерії якості вищої освіти; питання ідентифікації якості вищої освіти та інструментарій її забезпечення; система якості вищої освіти; системи управління якістю освіти; системи управління якістю підготовки фахівців; модель системи управління якістю вищої освіти; моделі управління якістю підготовки спеціалістів; механізми забезпечення якості освіти; управління якістю підготовки фахівців педагогічного напрямку*. Автором зазначено, що проблема управління якістю на бакалаврському рівні не була предметом комплексного дослідження науковців.

Ключові слова: *якість вищої освіти, забезпечення якості вищої освіти, управління якістю вищої освіти*.

Постановка проблеми та її актуальність.

Чітко визнавши орієнтир на входження в європейський освітній простір, Україна здійснює системну модернізацію освітньої діяльності у контексті європейських вимог щодо забезпечення якості вищої освіти, які висвітлені у комюніке конференцій міністрів, відповідальних за вищу освіту (2005, 2007, 2009, 2010, 2012).

Питання якості вищої освіти на сьогодні залишається критично актуальним, особливо в Україні [2, 124]. Результати соціологічного дослідження «Реформування вищої освіти» (2015 р.) засвідчили, що серед всіх респондентів лише 18 % оцінили якість вищої освіти як високу; 32,2 % респондентів найбільш серйозною проблемою вищої освіти в Україні вважають низький рівень якості освіти в українських ВНЗ [37, 37].

Рівень і значення якості вищої освіти з урахуванням потреб як економіки, так і окремих громадян та суспільства в цілому, а також розвиток інституційних механізмів, що забезпечують якість вищої освіти, є пріоритетним у системі загальнодержавної освітньої політики, що підтверджується прийняттям 01.07.2014 р. нового Закону України «Про вищу освіту», в якому вперше з'являється окремий розділ, присвячений проблемі забезпечення якості вищої освіти [2, 124].

Завдяки новому Закону «побудова локальних систем управління якістю тепер стає обов'язковою для ВНЗ» [37, 53]. Серйозною перепорою на цьому шляху, як зазначено в аналітичному дослідженні «Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд» [37, 53], є брак апробованих у національній практиці інструментів забезпечення якості, а також обмежене використання процедур внутрішнього забезпечення якості, які знаходяться на стадії формування.

Вирішення цієї проблеми має велике значення для підвищення якості діяльності ВНЗ, і як наслідок, забезпечення якісної вищої освіти на бакалаврському рівні. Важливим у рішенні зазначеної проблеми є визначення теоретичних основ управління якістю бакалаврської підготовки майбутніх фахівців, розкриття його суті, визначення та теоретичне обґрунтування його механізмів [23, 3]. Саме цьому питанню й присвячений аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових праць.

Мета цієї статті – провести аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових праць на предмет висвітлення проблеми управління якістю вищої освіти на бакалаврському рівні.

Аналіз наукових праць із проблеми дослідження

Здійснений нами аналіз наукових праць засвідчив, що окремі питаннями проблеми управління якістю вищої освіти досліджували такі науковці як:

- вітчизняні: Н. Бутова [5], П. Дмитренко [10], В. Зайчук [14], Ю. Зінковський [15], Р. Зуб'як [16], К. Коваль [18], Л. Коробович [20], Г. Кравченко [23], Р. Кубанов [24], Р. Кучма [26], В. Луговий [28], С. Ніколаєнко [30], Д. Пеньковець [33], Л. Покроєва [34], В. Приходько [36], П. Саух [38], А. Токман [47], Л. Фесік [50], Т. Хлебнікова [53], Т. Хоруженко [54], О. Чатченко [55], А. Чміль [56];

- зарубіжні: А. Адамський [1], Є. Барабаш [3], Н. Богдан [4], І. Вальдман [6], Є. Васильєва [7], О. Григораш [9], Л. Железна [12], В. Жужжалов [13], С. Костіна [22], А. Кутумова [25], С. Лаптев [27], А. Новиков [31], Є. Опфер [32], В. Топоровський [48], Є. Сахарчук [40], Б. Семкин [42], Г. Скамницька [43], Г. Скударева [44], В. Сластьонін [45], А. Уман [49], В. Фролов [52], Л. Шипіліна [57].

Висвітлення проблеми дослідження у вітчизняних наукових джерелах

Висвітлення проблеми управління якістю вищої освіти знаходимо у джерелах довідкового характеру, зокрема при визначенні понять: якість, якість освіти, якість вищої освіти, забезпечення якості, система забезпечення якості вищої освіти, система внутрішнього забезпечення якості, система зовнішнього забезпечення якості, контроль якості.

У Короткому термінологічному словнику інноваційних педагогічних технологій [21] надано визначення терміну «якість». В Енциклопедії освіти [11] пропонуються два основні підходи щодо визначення сутності поняття якості освіти.

У Національному освітньому глосарії: вища освіта [29] наведено визначення таких термінів як «якість вищої освіти», «забезпечення якості», «система забезпечення якості вищої освіти», «система внутрішнього забезпечення якості», «система зовнішнього забезпечення якості», «контроль якості».

У монографіях вітчизняних науковців висвітлено такі проблеми як: сутність понять «якість освіти» і «якість вищої освіти»; механізми управління якістю освіти; критерії забезпечення якості вищої освіти; інструменти ідентифікації якості вищої освіти та її забезпечення; система забезпечення якості вищої освіти; механізми забезпечення якості вищої освіти.

У монографії «Філософсько-методологічні засади підвищення якості вищої освіти України: європейський вимір» [51] автори розглядають різні аспекти поняття «якість освіти» та «якість вищої освіти». Також автори монографії визначають важливі критерії забезпечення якості вищої освіти.

У колективній монографії «Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні» [35] науковці зазначають ефективні інструменти ідентифікації якості вищої освіти та інструментарій її забезпечення.

У колективній монографії «Теоретичні засади моніторингу якості вищої природничої та інженерної освіти» [46] розглянуто питання моніторингу якості вищої освіти, який автори вважають його механізмом забезпечення якості вищої освіти.

Г. Кравченко і З. Рябова у монографії «Якість освіти в навчальному закладі» [23] визначають особливості та специфіку реалізації моніторингу як механізму управління якістю освіти.

У дисертаційних дослідженнях вітчизняних науковців знаходимо висвітлення таких проблеми як: сутність поняття «якість освіти» і механізми забезпечення якості освіти.

У дисертаційному дослідженні «Управління якістю підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів сільської місцевості» [16; 17] Р. Зуб'як визначає поняття якості освіти.

Т. Хоруженко в дисертаційному дослідженні «Методичні засади моніторингу якості фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання» [54] пропонує своє визначення поняття якості освіти. Автор наголошує на тому, що моніторинг є механізмом забезпечення якісної освіти в умовах адаптивного управління.

В аналітичному дослідженні «Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд» [37] наведено аналіз визначення ключових понять процесу забезпечення якості вищої освіти в нормативних документах різних європейських країн, зокрема таких як: якість, забезпечення якості, зовнішнє забезпечення якості, внутрішнє забезпечення якості, внутрішня система забезпечення якості, зовнішня система забезпечення якості, процедури із забезпечення якості, управління якістю, внутрішня система управління якістю, якість вищої освіти, забезпечення якості вищої освіти тощо.

У наукових статтях вітчизняних науковців знаходимо висвітлення таких проблеми як:

- сутність поняття «якість освіти», її складові та чинники забезпечення;
- сутність понять «якість освітнього процесу» та його характеристики;
- сутність поняття «якість вищої освіти», її складові та чинники забезпечення;
- параметри та критерії якості вищої освіти;
- питання ідентифікації якості вищої освіти та інструментарій її забезпечення;

- система якості вищої освіти;
- системи управління якістю освіти;
- модель системи управління якістю вищої освіти;
- моделі управління якістю підготовки спеціалістів;
- механізми забезпечення якості освіти.

Н. Бутова у статті «Сутність і структура поняття «якість освітнього процесу» у філософській та психолого-педагогічній літературі» [5] дає визначення поняття якості освіти та її чинники. Автор також виокремлює поняття «якість освітнього процесу» та його характеристики як невід'ємну складову якості освіти.

У праці «Основні критерії та показники якості освіти» [8] В. Вікторов розкриває зміст поняття «якість освіти» та визначає складові, що її характеризують. Автор також розглядає питання моніторингу якості освіти як механізму забезпечення якісної освіти.

П. Дмитренко у публікації «Принципи управління якістю освіти» [10] акцентує увагу на зовнішні та внутрішні складові якості освіти.

У статті «Управління якістю освіти як складова державної освітньої політики» [14] В. Зайчук звертає увагу на основні параметри якості вищої освіти.

У праці «Креативність – фрактал сучасної парадигми вищої технічної освіти» [15] її автори Ю. Зінковський та Г. Мірських наголошують на основному критерії якості вищої освіти.

К. Коваль у статті «Змістовні складники поняття «якість освіти»» [18] звертає увагу на різні підходи науковців щодо розуміння поняття «якість освіти» та визначає змістовні її складники.

У публікації «Концепція управління якістю підготовки фахівців у системі педагогічного менеджменту приватного навчального закладу» [19] Л. Коробович визначає сутність поняття якості вищої освіти та зазначає фактори, від яких вона залежить, і зв'язок між ними.

Л. Коробович у праці «Управління якістю підготовки спеціалістів в умовах переходу до ринково-економічних відносин» [20] наводить схему моделі управління якістю підготовки спеціалістів ВНЗ.

У статті «Якість освіти: суть поняття та особливості оцінювання» [24] Р. Кубанов пропонує авторське тлумачення дефініції «якість освіти».

Р. Кучма у праці «Сучасні системи управління якістю вищої освіти в контексті вимог Болонського процесу» [26] надає дефініцію «якість вищої освіти» та виокремлює її основні компоненти.

В. Луговий і Ж. Таланова у публікації «Якість вищої освіти в Україні: проблеми забезпечення та визначення» [28] називають ефективні інструменти ідентифікації якості вищої освіти та пропонують інструментарій її забезпечення.

У праці «Якість вищої освіти України – погляд у майбутнє» [30] С. Ніколаєнко наголошує на основних підходах до розробки й запровадженні системи якості вищої освіти.

У статті «Теоретичні аспекти формування професійних якостей у майбутніх учителів фізичної культури» [33] Д. Пеньковець акцентує на концептуальному розуміння поняття якості освіти, зокрема у контексті компетентнісного підходу.

Л. Покроєва та З. Рябова у публікації «Організація моніторингу ефективності та якості післядипломної педагогічної освіти» [34] розглядають моніторинг як механізм забезпечення якісної освіти, а також розкривають питання його організації. Автори наголошують, що дієвим інструментарієм моніторингу виступає кваліметричний підхід.

У праці В. Приходько «Системний підхід до моніторингу якості освітньої діяльності загальноосвітнього навчального закладу» [36] виокремлено внутрішні й зовнішні чинники якості освіти.

У статті «Сутність і структура поняття «якість освіти у ВНЗ» в педагогічній літературі» [47] її автори І. Распошнюк та А. Токман також звертають увагу на різні підходи щодо тлумачення сутності поняття «якість освіти» та виокремлюють внутрішні та зовнішні її чинники. Також авторами виокремлюється поняття «якість освітнього процесу» та наводять його характеристики.

П. Саух у публікації «Якість освіти як індикатор рівня життя інформаційного суспільства» [38] пропонує авторське визначення поняття «якість освіти».

У праці «Застосування адаптивного управління у вищих навчальних закладах першого рівня акредитації» [50] Л. Фесік зазначає про дієвість кваліметричного підходу як інструмента моніторингу якості освіти з позиції управління нею.

Т. Хлебнікова у статті «Кваліметричний підхід до вивчення якості вищої освіти» [53] виокремлює основні чинники забезпечення якості вищої освіти.

У публікації «Управління якістю навчання – фактор професійності» [55] О. Чатченко визначає складові якості освіти. Автор звертає увагу на необхідність впровадження системи якості освіти як засобу впливу на якість освіти та на основні цілі впровадження системи управління якістю освіти. Крім того, дослідник називає головні перешкоди на шляху створення сучасної системи управління якістю освіти.

У праці «Принципи формування системи управління якістю вищої освіти в умовах реформування» [56] А. Чміль виокремлює сім принципів, які необхідно використовувати при розробці системи управління якістю освіти. Науковець також пропонує модель системи управління якістю вищої освіти.

Висвітлення проблеми дослідження в зарубіжних наукових джерелах

Аналіз поняття «якість освіти» знаходимо у монографії А. Адамського «Что такое качество образования?» [1].

У наукових статтях зарубіжних авторів знаходимо висвітлення таких проблеми як:

- сутність поняття «якість освіти», її складові, чинники забезпечення та критерії оцінки;
- механізми забезпечення якості освіти;
- сутність понять «якість освітнього процесу» та його характеристики;
- сутність поняття «якість вищої освіти», її складові та чинники забезпечення;
- критерії якості вищої освіти;
- сутність поняття «управління», його мета та функції;
- сутність поняття «управління якістю освіти» та її функції;
- сутність поняття «управління якістю випускника»;
- система управління якістю освіти та її чинники;
- системи управління якістю підготовки фахівців;
- управління якістю підготовки фахівців педагогічного напрямку.

Є. Барабаш і С. Батдалова у праці «Внутривузовская система качества образования - эффективный путь повышения подготовки кадров» [3] звертають увагу на вирішення проблеми якості підготовки фахівців, зокрема питання впровадження у ВНЗ системи менеджменту якості освіти на основі принципів міжнародного стандарту ISO-9000. Також науковці акцентують на необхідності документування всіх процесів системи управління якістю та залученні всіх учасників освітнього процесу до впровадження системи управління якістю.

У праці «Взаимосвязь организационной культуры ВУЗа и качества профессионального образования» [4] її автори Н. Богдан та І. Парфьонова пропонують визначення понять «якість освіти» та «якість освітнього процесу» як невід'ємної її складової; розглядають питання їх

забезпечення, а саме виокремлюють чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на якість вищої освіти. Крім того, науковці розглядають взаємозв'язок між організаційною культурою ВНЗ та якістю освіти.

І. Вальдман у статті «Ключевые аспекты качества образования: уроки международного опыта» [6] розглядає сутність поняття якості освіти. Автор також зазначає про необхідність створення системи управління якістю освіти у кожному ВНЗ; наголошує на їх неповторності та на перспективних методах і підходах щодо побудови таких систем.

Є. Васильєва у публікації «Подходы к оценке качества деятельности преподавателя вуза» [7] називає оцінку результатів професійної діяльності викладачів важливим чинником системи управління якістю освіти та вважає використання рейтингових технологій найбільш ефективним інструментом для цього.

У праці «Реализация управленческих функций при формировании качества образовательного процесса» [22] Є. Головчанська і С. Костина розглядають сутність поняття «управління», його мету та функції. Також автори досліджують питання якості освітнього процесу.

О. Григораш у статті «К вопросу улучшения качества подготовки студентов» [9] пропонує комплекс підходів, що дадуть змогу поліпшити якість підготовки студентів технічного напрямку. Також науковець акцентує на необхідності оцінки якості підготовки студентів як процедури оцінки якості професійної підготовки.

У публікації «Гуманитаризация образовательных практик в системе» [12] Л. Железнова наводить авторське тлумачення поняття якості освіти.

В. Жужжалов у праці «Образовательная среда – как объект управления, мониторинга и повышения качества подготовки специалиста» [13] виокремлює складові якості вищої освіти та групи показників її оцінки. Дослідник також зазначає, що реалізувати і значно покращити процес управління якістю освіти можна завдяки сучасним інформаційним технологіям.

У статті «Научно-исследовательская деятельность студентов как фактор повышения качества подготовки бакалавров профессионального обучения» [25] А. Кутумова і Т. Кушнір звертають увагу на науково-дослідну діяльність студентів як засіб підвищення якості підготовки фахівців.

У праці «Повышение эффективности управления образовательным процессом на основе применения технологий открытого образования» [27] С. Лаптев пропонує критерії для оцінки якості освіти. Автор наголошує вплив використання технологій відкритої освіти на ефективність освітнього процесу та мотивацію студентів, що сприяють підвищенню якості освіти.

А. Новиков у публікації «Качество образования: система внутренних и внешних оценок» [31] пропонує тлумачення дефініції «якість освіти».

Є. Опфер та Є. Сахарчук у праці «Имидж ВУЗа в контексте управления качеством высшего образования» [32] розкривають сутність визначення понять «якість освіти», «якість освітнього процесу» і виокремлюють чинники, що впливають на якість вищої освіти. Дослідники також вважають імідж ВНЗ найважливішим фактором управління якістю вищої освіти.

У статті «Рейтинговая оценка деятельности структурных подразделений как элемент системы мониторинга качества образования в университете» [52] Є. Поликарпов та В. Фролов акцентують увагу на оцінці результатів професійної діяльності професорсько-викладацького складу як на важливішому чиннику системи управління якістю освіти. Автори вважають використання рейтингових технологій найкращим інструментом оцінювання діяльності професорсько-викладацького складу.

В. Топоровський у праці «Стратегические ориентиры управления качеством подготовки специалистов профессионального образования» [48] розглядає питання підвищення якості професійної підготовки фахівців. Зокрема, наводить стратегічні орієнтири, вирішення проблем яких сприятиме підвищенню якості професійної підготовки фахівців, та основні принципи, які необхідно для цього застосовувати. Також дослідник наголошує на необхідності створення певних умов і механізмів в організації освітнього процесу.

Є. Сахарчук у статті «Организационный механизм управления качеством подготовки специалистов в педвузе» [39] акцентує, що управлінні якістю є особливою функцією ВНЗ, і розглядає організаційний механізм управління якістю підготовки фахівців педагогічного напрямку. Також автор з позиції гуманітарного підходу пропонує низку дій, яких необхідно вжити при побудові системи управління якістю підготовки фахівців у ВНЗ.

У праці «Управление качеством подготовки специалистов сферы образования как педагогическая проблема» [41] Є. Сахарчук розглядає педагогічні аспекти проблеми управління якістю підготовки фахівців сфери освіти, а також виокремлює його функції. Науковець також розкриває зміст задач управління якістю підготовки фахівців педагогічного напрямку з позиції гуманітарного підходу.

Є. Сахарчук у праці «Принципы управления качеством подготовки специалистов в педагогическом вузе: гуманитарный контекст» [40] зазначає про необхідність створення системи управління якістю освіти та наголошує на неповторності цієї системи у кожному ВНЗ. Науковець також розкриває принципи управління якістю підготовки фахівців педагогічного напрямку на основі становлення колективного суб'єкта освітнього процесу, який автор розглядає як гуманітарний механізм управління якістю.

У праці «Система менеджмента качества образования и управление подготовкой специалистов» [42] її автори (Б. Семкин, Т. Свит, Н. Щербаков) досліджують питання впровадження у ВНЗ системи менеджменту якості освіти на основі принципів міжнародного стандарту ISO-9000.

Г. Скамницька у праці «Система управления качеством подготовки специалистов в вузе» [43] розглядає сутність понять «якість освіти», «якість вищої освіти», «управління якістю випускника», виокремлює напрями процесу забезпечення якості.

Г. Скударева у праці «Качество образования: от педагогической теории к практике общественной оценки» [44] досліджує питання якості освіти.

В. Сластьонин у праці «Качество образования: опыт философско-феноменологического анализа» [45] пропонує визначення поняття якості освіти, якості освітнього процесу.

Автори праці «Рейтинговая оценка профессиональной деятельности преподавателей вуза: генезис и основные проблемы проектирования» [49] (М. Рабинович, Є. Степанова, А. Уман) наголошують на тому, що важливим чинником системи управління якістю освіти є оцінка результатів професійної діяльності професорсько-викладацького складу, а інструментом для такого оцінювання вважають застосування рейтингових технологій.

Л. Шипиліна у праці «Внутривузовское управление качеством профессионального образования менеджеров: гуманитарно-культурологический аспект концепции» [57] виокремлює групи критеріїв якості вищої освіти та чинники, що її формують, які вважає за необхідним відобразити у концепції управління якістю професійної освіти. Автор також розглядає сутність управління з позиції системного підходу, зокрема, питання управління якістю освіти та його функції. Крім того, науковець звертає увагу на необхідність формування системи управління якістю у ВНЗ і визначає її принципи.

Висновки

1. Проблему управління якістю освіти переважним чином відображено у наукових статтях і досить обмежено - у джерелах довідкового характеру, монографіях, дисертаційних та аналітичних дослідженнях.

2. Основну увагу науковців спрямовано на висвітлення:

- сутності понять: якість, якість освіти, якість освітнього процесу, якість вищої освіти, забезпечення якості, забезпечення якості вищої освіти; управління, управління якістю, управління якістю освіти, управління якістю випускника;

- чинників забезпечення: якості, якості освіти, якості вищої освіти;

- процедур із забезпечення якості;

- критеріїв: якості вищої освіти, забезпечення якості вищої освіти; оцінки якості освіти;

- інструментів забезпечення якості вищої освіти;

- функцій: управління, управління якістю освіти;

- механізмів: забезпечення якості освіти, забезпечення якості вищої освіти, управління якістю освіти;

- моделі: системи управління якістю вищої освіти, управління якістю підготовки спеціалістів;

- проблеми побудови та впровадження систем: забезпечення якості освіти, забезпечення якості вищої освіти, управління якістю, управління якістю освіти, управління якістю підготовки фахівців;

- проблеми управління якістю підготовки фахівців педагогічного напрямку.

3. Узагальнюючи теоретичні розвідки вітчизняних і зарубіжних вчених, можна зробити висновок, що проблема управління якістю на бакалаврському рівні не була предметом комплексного дослідження науковців, тому залишається досить актуальною на сьогодні та потребує подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Адамский А.И. Что такое качество образования? – М.: Еврика, 2009. – 272 с.
2. Альохіна Г.М. Якість освіти у контексті сучасних трансформацій вищої освіти // Вища освіта України. – 2014. – № 3 (додаток 1). – С. 124–127.
3. Барабаш Е.Г., Батдалова С.Р. Внутривузовская система качества образования - эффективный путь повышения подготовки кадров // Историческая и социально-образовательная мысль. – 2011. – № 4. – С. 59–63.
4. Богдан Н.Н., Парфенова И.Ю. Взаимосвязь организационной культуры ВУЗа и качества профессионального образования // Университетское образование: практика и анализ. – 2010. – № 4. – С. 18–27.
5. Бутова Н. Сутність і структура поняття «якість освітнього процесу» у філософській та психолого-педагогічній літературі. – URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv
6. Вальдман И.А. Ключевые аспекты качества образования: уроки международного опыта. – М., 2009. – 52 с. – URL: <http://www.iuorao.ru/05-06-2010-00/79-2010-01-01-41>
7. Васильева Е.Ю. Подходы к оценке качества деятельности преподавателя вуза // Университетское управление: практика и анализ. – 2006. – № 2. – С. 74–78.
8. Вікторов В. Основні критерії та показники якості освіти // Вища освіта України. – 2006. – № 1. – С. 54–59.
9. Григораш О.В. К вопросу улучшения качества подготовки студентов // Alma mater. Вестник высшей школы. – 2013. – № 3. – С. 71–75.

10. Дмитренко П. В. Принципи управління якістю освіти. – URL: http://gnpu.edu.ua/files/VIDANNIY/Visnik_19/V19_3_9.pdf
11. Енциклопедія освіти. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
12. Железнова Л.Б. Гуманитаризация образовательных практик в системе // Молодой ученый. – 2008. – № 1. – С. 246–251. – URL: <http://www.moluch.ru/archive/1/6/>
13. Жужжалов В.Е. Образовательная среда – как объект управления, мониторинга и повышения качества подготовки специалиста // Современные научные исследования и инновации. – 2013. – № 11. – URL: <http://web.snauka.ru/issues/2013/11/28624>
14. Зайчук В. Управління якістю освіти як складова державної освітньої політики // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 1. – С. 56–78.
15. Зінковський Ю., Мірських Г. Креативність – фрактал сучасної парадигми вищої технічної освіти // Вища освіта України. – 2007. – № 4. – С. 11–17.
16. Зуб'як Р.М. Управління якістю підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів сільської місцевості: Автореф. дис. – URL: <http://tme.uo.edu.ua/docs/2/09zubrlt.pdf>
17. Зуб'як Р.М. Управління якістю підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів сільської місцевості. – Київ. – 2010. – 282 с.
18. Коваль К. Змістові складники поняття «якість освіти» // Педагогіка та психологія. 2011. – Вип. 39. – С. 37–41. – URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv
19. Коробович Л. Концепція управління якістю підготовки фахівців у системі педагогічного менеджменту приватного навчального закладу // Теорія та методика управління освітою. – 2012. – № 8. – С. 132–138. – URL: <http://tme.uo.edu.ua/docs/8/11.pdf>
20. Коробович Л. Управління якістю підготовки спеціалістів в умовах переходу до ринково-економічних відносин // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2007. – № 1–2. – С. 132–138.
21. Короткий термінологічний словник інноваційних педагогічних технологій. – URL: <http://oblosvita.com/navigaciya/skrynka/zahody/6264-kortkij-terminologichnij-slovnik-innovacijnix-pedagogichnix-texnologij.html>
22. Костина С.Л., Головчанская Е.Э. Реализация управленческих функций при формировании качества образовательного процесса // Роль науки и образования в современном информационном обществе. – Часть 3. Информационное общество: вопросы образования. – 2010. – С. 46–55.
23. Кравченко Г.Ю., Рябова З.В. Якість освіти в навчальному закладі. – Х.: Ранок, 2013. – 176 с.
24. Кубанов Р.А. Якість освіти: суть поняття та особливості оцінювання // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 13. – Ч. II. – С. 25–31.
25. Кутумова А.А., Кушнир Т.И. Научно-исследовательская деятельность студентов как фактор повышения качества подготовки бакалавров профессионального обучения // Фундаментальные исследования. – 2014. – № 11. – С. 1803–1807.
26. Кучма Р. Сучасні системи управління якістю вищої освіти в контексті вимог Болонського процесу // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. – 2010. – Випуск 94-96. – С. 87–93.
27. Лаптев С.В. Повышение эффективности управления образовательным процессом на основе применения технологий открытого образования // Образование и общество. – 2015. – № 1. – С. 46–50.

28. Луговий В., Таланова Ж. Якість вищої освіти в Україні: проблеми забезпечення та визначення // Вища освіта України: Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу». – 2013. – № 3 (додаток 2). – 256 с. – С. 6–10.
29. Національний освітній глосарій: вища освіта / [авт.кол.: В.М. Захарченко, С.А. Калашнікова, В.І. Луговий, А.В. Ставицький, Ю.М. Рашкевич, Ж. В. Таланова] / За ред. В.Г. Кременя. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с.
30. Ніколаєнко С. Якість вищої освіти України – погляд у майбутнє // Світ фінансів. – 2006. – Вип. 3(8). – С. 7–22.
31. Новиков А.М. Качество образования: система внутренних и внешних оценок // Народное образование. – 2007. – № 9. – С. 27–30.
32. Опфер Е.А., Сахарчук Е.И. Имидж ВУЗа в контексте управления качеством высшего образования // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – № 6. – URL: <http://www.science-education.ru/120-15650>
33. Пеньковець Д. Теоретичні аспекти формування професійних якостей у майбутніх учителів фізичної культури // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2013. – Ч. 3. – С. 209-214.
34. Покроєва Л., Рябова З. Організація моніторингу ефективності та якості післядипломної педагогічної освіти // Теорія та методика управління освітою. – 2008. – Випуск 1. – URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/1/08pldppo.pdf>
35. Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні: монографія / [Кол. авт.: Бугров В., Гожик А., Жданова К., Зарубінська І., Захарченко В., Калашнікова С., Козієвська О., Линьова І., Луговий В., Оржель О., Рашкевич Ю., Таланова Ж., Шитікова С.; за заг. ред. В. Лугового, С. Калашнікової] – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети». - 2014. – 156 с. – С. 65– 95.
36. Приходько В. Системний підхід до моніторингу якості освітньої діяльності загальноосвітнього навчального закладу // Теорія та методика управління освітою. – 2012. – Випуск 9. – URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv
37. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд / [Кол. авт.: Добко Т., Золотарьова І., Калашнікова С., Ковтунець В., Курбатов С., Линьова І., Луговий В., Прохор І., Рашкевич Ю., Сікорська І., Таланова Ж., Фініков Т., Шаров С.; за заг. ред. С.Калашнікової та В. Лугового] – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. – 84 с.
38. Саух П. Якість освіти як індикатор рівня життя інформаційного суспільства // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2006. – С. 3–7.
39. Сахарчук Е.И. Организационный механизм управления качеством подготовки специалистов в педвузе // Университетское управление: практика и анализ. – 2004. – № 3. – С. 63–67.
40. Сахарчук Е.И. Принципы управления качеством подготовки специалистов в педагогическом вузе: гуманитарный контекст // Вестник ОГУ. – 2004. – № 1. – С. 65–69.
41. Сахарчук Е.И. Управление качеством подготовки специалистов сферы образования как педагогическая проблема // Интеграция образования. – 2004. – № 3. – С. 50–55.
42. Семкин Б.В., Свит Т.Ф., Щербаков Н.П. Система менеджмента качества образования и управление подготовкой специалистов // Высшее образование в России. – 2009. – № 4. – С. 58–64.
43. Скамницкая Г.П. Система управления качеством подготовки специалистов в вузе // Вестник Московского государственного гуманитарного университета им. М.А. Шолохова. Педагогика и психология. Выпуск № 1. – 2010. – С. 78–85.

44. Скударева Г.Н. Качество образования: от педагогической теории к практике общественной оценки // Alma mater. Вестник высшей школы. – 2013. – № 6. – С. 57–60.
45. Слостенин В.А. Качество образования: опыт философско-феноменологического анализа // Педагогический журнал Башкортостана. – 2006. – № 1 (2). – С. 5–13.
46. Теоретичні засади моніторингу якості вищої природничої та інженерної освіти: монографія / К.В. Корсак, Ю.К. Корсак, З. Є. Тарутіна, А. К. Похресник, Г.О. Козлакова та ін. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 208 с.
47. Токман А., Распошнюк І. Сутність і структура поняття «якість освіти у ВНЗ» в педагогічній літературі // Освіта на Луганщині. – 2013.– № 1. – С. 25–29.
48. Топоровский В.П. Стратегические ориентиры управления качеством подготовки специалистов профессионального образования // Человек и образование. – 2011.– № 4. – С. 91–94.
49. Уман А.И., Рабинович М.И., Степанова Е.Ю. Рейтинговая оценка профессиональной деятельности преподавателей вуза: генезис и основные проблемы проектирования // Образование и общество. – 2015.– № 2. – С. 5–11.
50. Фесік Л. Застосування адаптивного управління у вищих навчальних закладах першого рівня акредитації // Теорія та методика управління освітою. – 2008. – Випуск 1. – URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/1/08flipra.pdf>
51. Філософсько-методологічні засади підвищення якості вищої освіти України: європейський вимір: монографія / [авт. кол.: В. Андрущенко (керівник), М. Бойченко, Л. Горбунова, І. Надольний та ін.] – К. : Педагогічна думка, 2012. – 220 с.
52. Фролов В.Н., Поликарпов Э.Д. Рейтинговая оценка деятельности структурных подразделений как элемент системы мониторинга качества образования в университете. – Воронеж, 2007. – 184 с.
53. Хлебникова Т. Кваліметричний підхід до вивчення якості вищої освіти. – URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11hleqhe.pdf>
54. Хоруженко Т.А. Методичні засади моніторингу якості фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13:00:02. – Ч., 2010. – 21 с.
55. Чатченко О. Управління якістю навчання – фактор професійності // Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців. – Х.: ХДУХТ, 2010. – 433 с. – С. 127–128.
56. Чміль А. Принципи формування системи управління якістю вищої освіти в умовах реформування // Теорія та методика управління освітою. – 2008. – Випуск 1. – URL: <http://tme.umo.edu.ua/docs/1/08caieur.pdf>
57. Шипилина Л. Внутривузовское управление качеством профессионального образования менеджеров: гуманитарно-культурологический аспект концепции // Вестник Омского государственного педагогического университета. – 2006. – Випуск 2006. – URL: <http://www.omsk.edu/article/vestnik-omgpu-77.pdf>

Halina Alokhdina

**PROBLEM OF QUALITY MANAGEMENT HIGHER EDUCATION THE BACHELOR LEVEL:
ANALYSIS OF SCIENTIFIC WORKS**

The article analyzes ukrainian and foreign scientific works on covering problems of quality management of higher education at bachelor level. It is noted that the problem of quality control of higher education is most reflected in scientific articles, and quite limited - nature of the sources

of reference, monographs, dissertations and analytical studies. In sources of reference the definition of quality, quality of education, quality of higher education, quality assurance, quality assurance system of higher education, a system of internal quality assurance system of external quality assurance and quality control are defined. The monograph outlines the problem: the essence of the concepts of "quality education" and "quality of higher education"; mechanisms of quality management education; criteria for quality assurance; tools identify the quality of higher education and its support; system of quality assurance; mechanisms for quality assurance. In the dissertation studies the problems: the essence of the concept of "quality education" and mechanisms to ensure quality of education are outlined. In analytical studies the problem of Quality, quality assurance, external quality assurance, internal quality assurance, internal system of quality assurance, external system of quality assurance procedures of quality assurance, quality management, internal quality control system, quality assurance higher education have been described. The articles pay attention on such issues as: the essence of the concept of "quality education", its components and factors of security; the nature of concepts "quality of the educational process" and its characteristics; the essence of the concept of "quality in higher education", its components and factors of security; parameters and criteria for the quality of higher education; identification of issues of quality in higher education and tools to ensure it; quality system of higher education; quality management system of education; quality management system training; model of quality management system of higher education; model of quality management training specialists; mechanisms for ensuring the quality of education; quality management training specialists pedagogical direction. The author stated that the issue of quality management at bachelor level has not been the subject of a comprehensive study researchers.

Key words: *quality of higher education, quality assurance of higher education, quality management of higher education.*